

ПРОЛОГ

Була чудова погода, саме ідеальна для фотографування. Пообіднє сонце м'яко освітлювало траву, кущ квітучої форзиції, лавку й обличчя жінки, що сиділа на ній. На вигляд їй було хіба ледь за двадцять. Великі, сіро-блакитні очі, примружені від сонця, маленький, усіяний ластовинням, носик, гарні губи. Вона посміхалася до чоловіка, який тримав у руках фотоапарат, а не до немовляти, що сиділо в неї на колінах. Убране в біле платтячко з тоненького батисту, пошите, мабуть, якоюсь бабусею чи тіткою, бо купити тоді щось таке було майже неможливо, маля не плакало. Воно вдивлялося в об'єктив, здивовано піднявши гарно окреслені бровенята. З-під білого чепчика видніли золотаві кучерики. Тоді ще не було цифрових апаратів, і відповідне розташування об'єкта вимагало часу й неабиякої терплячості. Плівка у фотоапараті закінчувалася, можливо, це був останній знімок. Позаду виднів ставок, де, якщо добре придивитися, плавала одна-єдина самотня качка, котра, певне, теж вигрівала на сонечку пір'ячко й водночас ледь змахувала крильми, обвіваючи лискуче черевце. З іншого боку, на пагорбку стояла осяяна сонячними променями біла кругла альтанка, місце зустрічі закоханих пар. Перед тим, як сфотографуватися, жінка розгладила на колінах сукенку у великі квіти. Правою рукою обійняла немовля, а ліву поклала на животі, погладжуючи опуклість крізь тонку тканину. Чоловік із фотоапаратом, сказав,

ВЕРЕСЕНЬ

I

— Фі-і-іку-у-ус! — верескнула Лінка й рвучко підхопилася на ліжку. Кудлатий пес дихнув їй просто в обличчя теплим, щасливим подихом, а тоді лизнув дівчині щоку. Лінка знехотя зиркнула на годинника. Умгу, пів на десяту. Цікаво, чи собаку вже вигулювали. Можна було закластися, що ні.

— Фікус, ти вже на вулиці був? — запитала вона, силкуючись намацати капці під купою газет і пожмаканим одягом. Шалений собачий танок по смугастому килимку явно свідчив, що пес прагне вийти. Лінка потягнулася й глянула у вікно. Дах костелу блищав від дощу. Вона обожнювала цей краєвид. Їй вдалося переконати маму переробити кухню на кімнату для неї. Власні п'ять із половиною метрів. Просто неймовірно, що тут помістилися ліжка, і письмовий стіл, і книжковий стелаж, і навіть невеличка шафа. Нехай собі Кай тішиться, що в нього велика кімната. Їй подобається у своїй нірці. Дощ полив дужче. «Не забути парасольку, — подумала Лінка. — Добре, що лінійка з нагоди початку навчального року розпочнеться лише об одинадцятій. Помию голову, поснідаю, принаймні нікуди не поспішатиму. Останній день розслабухи».

Позіхаючи, дівчина почалапала на кухню. На блискучій стільниці лежала записка.

Халіно!

Відведи Казика до садочка. Я не встигну. Не запізнися на лінійку. Залишаю тобі гроші на квіти. Повернуся пізно.

Мама

«Квіти приносять на закінчення року, мамо», — подумала Лінка. А тоді відчула, як лють розливається по ній аж до кінчиків ледь відстовбурчених вух. По-перше, ніяка вона не Халіна. Скільки можна просити. Досить того, що її назвали на честь прабабці, яка, мабуть, у труні перевертається, бо якби була жива, то напевно наполягла би, щоб Лінку назвали по-іншому. Юлія. Моніка. Може, Марта. Досить, що ім'я Халіна записане в усіх документах. Цікаво, як це мати примудрилася назвати їх такими лажовими іменами: Халіна й Казимеж! Добре, що їх лише двоє, бо мати негайно згадала би про когось із родичів з якоїсь провінційної діри, Стефана чи Божидара, чи ще якусь там Генрику! По-друге, мамо, це не моя дитина! Починається! Пограйся з Казиком, відвели Казика, почитай Казикові! Бідолашний Каю (бо для Лінки братик був Каєм), мама з тобою не піде, хоча це перший день у садочку після літніх канікул.

— Каю, вставай! — погукала вона, намагаючись одночасно знайти святковий одяг. Чудово. Минулорічна спідниця не бажала застібатися. Лінка попросувала блузку, яка, на щастя, прикривала неслухняного гудзика, позичила в мамі шкарпетки тілесного кольору, вирішивши, що смугасті чи махрові рожеві аж ніяк не пасуватимуть до святкових туфель, полегшено перевела подих і подалася, нарешті, будити Кая.

Почувши, що треба йти до садочка, заспаний шестирічний хлопчик вирішив покласти до рюкзачка всі свої машинки. Тоді заявив, що хоче одягти улюблені пляжні шорти із зеленими пальмами, а на сніданок вимагав сосиску з гірчицею. Машинки не поміщалися, тому крім рюкзачка Кай

узяв дві найбільші під пахву й нізачо не бажав з ними розлучитися навіть тоді, коли одягався й снідав. Під шорти натягнув товсті колготки. Гм, вигляд був доволі химерний, проте дитина здавалася задоволеною. Сосисок не було, тож малий виїв півбаночки гірчиці й закусив тістечком. Лінка не поснідала, бо в холодильнику, крім гірчиці, був хіба що початий ванільний сирок, та їй однаково нічого не хотілося. Під час канікул вона звикла спати до полудня, і її шлунок о цій порі не подавав жодних ознак життя. Крім того, протягом останніх двох місяців Лінка рідко дивилася на годинника. Зате відтепер у неї знову почнуться ранкові стреси. Намагаючись застігнути спідницю й знайти щітку для волосся, дівчина подумала, що вони вже почалися. Може, тому їй навіть сирка не хотілося. На щастя, садочок був недалеко. Зараз лише двадцять по десятій. Устигнути.

Кай слухняно чекав біля дверей, тихіший ніж завжди, вбраний у непромокальну курточку. Лінка витягла із шафи свої чорні туфлі, але тут-таки зіштовхнулася із прикрою несподіванкою. Туфлі виявилися замалі! Спробувала ще раз, але ноги ніяк не влазили. Дівчина подумки швиденько переглянула своє взуття. Що може бути замість чорних туфель? Кросівки? Червоні високі кеди? Важкі черевики? З іншого боку, якщо вже її нога так виросла, може, підійдуть якісь мамині туфлі? О, чудові. Щоправда, підбори трохи зависокі, зате ефект класний. Лінка була висока й струнка, на шпильках виглядала, як модель. Трохи химерно, але кеди — це вже повна лажа. Узяла Кая за ручку й відчинила двері. До кишені поклала залишені мамою гроші. «Вистачить, щоб десь пообідати», — подумала Лінка.

Невеликий дощ десь на середині дороги перетворився на зливу. Кай заховався під блакитним непромокальним каптуром, проте Лінка забула парасольку, а туфлі немилосердно натирали ноги. Непомітно було, що канікули закінчилися: вулиці й досі були порожні, а машини проїжджали Маршалковською, не зупиняючись, незважаючи на вранішню го-

дину пік. Хтось час від часу пробігав, сховавшись під парасолькою, що скидалася на мокрій від дощу великий гриб. Єдиною ознакою початку навчального року була поява пересувних яток з великими написами: «Нові та вживані підручники». Дорогою до площі Домбровського її кілька разів зупиняли якісь здоровані в спортивних костюмах, з-під каптурів пошепки пропонували купити підручники так, наче то були наркотики або зброя. Лінка раптом усвідомила, що для школи в неї ще нічого немає. На щастя, перший тиждень завжди був необтяжливим. Біля самого садочка Кай згадав, що забув удома рюкзак і почав вередувати. Дівчина вбігла до приміщення задихана й спітніла, незважаючи на зливу. Вихователька з рудим, аж червоним волоссям, кинула на неї незадоволений погляд.

— Дітей треба приводити о дев'ятій, — просичала вона. — У тебе є тапочки, Казику?

Тапочок не було. Як не було й кольорових олівців «Бамбіно», великої пачки паперових носовичків, альбому для малювання, ножиць чи жодної іншої речі зі списку, який роздавали батькам перед самими канікулами.

— Хлопчик поснідав? — сухо запитала рудоволоса.

— Снідав! — утрутився Казик. — У холодильнику нічого не було, зате гірчиці я з'їв майже всю банку! — похвалився малий.

Вихователька зітхнула й похитала головою, а тоді схопила Кая за руку й за мить обоє зникли за дверима з написом «Мухомори». Накульгуючи, Лінка вийшла з будинку. На годиннику була одинадцята. Дівчина намацала в кишені банкноту й помахала до таксі, яке саме проїжджало повз неї.

Приземкувата, кремово-помаранчева будівля гімназії імені Болеслава Лесьмяна виразно свідчила про те, що це не була ніяка довоєнна школа, котра могла похвалитися довгим списком славетних випускників та історією, записаною в її анналах золотими літерами, а звичайна собі двоповерхова

гімназія, заснована в період запровадження освітньої реформи. Раніше тут була початкова школа, і це певним чином відчувалося й зараз: низенькі лавочки в коридорах, запах пасти для підлоги, традиційні, з неодмінними рюшечками, фіранки на вікнах. Клас «А», до якого ходила Лінка, був єдиним неспеціалізованим. Два інші гордо звалися «двомовними». Щоб туди потрапити, треба було мати середній бал не нижче 4,5 та добре скласти вступний іспит. Коли рік тому Лінка прийшла на екзамен і збагнула, що людей у залі принаймні вп'ятеро більше, ніж місць, вона не дуже сподівалася пройти за конкурсом. На свій середній бал їй довелося працювати в поті чола, і дівчина ніколи не приховувала, що на світі існують речі цікавіші, ніж навчання.

Ось чому зараз Лінка заходила до класу зі свіжопофарбованою табличкою «III А», тобто до найгіршого з-поміж третіх, а може й у всій школі. Якби не туфлі на височезних підборах, вона б, напевне, бігла, бо ж запізнилася щонайменше на десять хвилин, але відчувала, що на п'ятах у неї з'явилися пухирі, і тепер їй залишається хіба що поволеньки шкутильгати. «Савецька зараз верещатиме й хитатиме головою», — подумала дівчина. «Ну, Халіно, — пригадала вона вчительку. — Так не можна, дитино. Ми всі чекаємо, доки ти зволиш прийти. Що, по дорозі до кав'ярні заскочила?» Кожного, хто запізниювався, їхня класна керівничка закидала зливою фраз, які могли видаватися кумедними, якби не те, що густо наквацянні помадою губи вчительки рухалися дедалі швидше, бюст хвилювався, а голос злітав усе вище, так, що здавалося, ніби Савецька за мить лусне або кинеється на свою жертву й поглине її з кістками. Словом, це була справжня потвора. Халіна глибоко перевела подих, постукала й рішуче натиснула на клямку.

— Ой, про... бачте, — здивовано пробурмотіла вона. За вчительським столом замість Савецької в її вічному жакеті із трояндочками сидів... якийсь чоловік! Засмаглий, ледь сивуватий, у блакитній сорочці. Лінка вже хотіла було вийти,

але побачила Наталію, Анку, Худого та інших. Її клас! Ага, Савецька, певне, як завжди хвора, а цей підстаркуватий Жан Рено прийшов на заміну. Усі дивилися на неї якимось дивно. Певне, це все через туфлі. Лінка сіла на своєму місці біля Наталії й за мить почула, як та шепоче: «Твоя спідниця...» Дівчина непомітно зиркнула вниз і почервоніла. Блузка задерлася догори, відкриваючи розстібнуті гудзик і блискавку. Швиденько обсмикнула тканину й підвела голову. Відчувала, як Рено втупився в неї поглядом.

— Хто це такий? — пошепки запитала вона в Наталії.

— Новий класний керівник, — так само пошепки відказала та. — Математик.

— А Савецька де?

— У доньки в Лондоні. Вирішила вивчити англійську й перекваліфікуватися на викладачку іноземної.

Математика звали Яцек Шрон, про що він повідомив, записавши на дошці своє ім'я та прізвище великими літерами. Під ними почав з'являтися розклад уроків. Цікаво, той, хто його складає, узагалі зважає на середньостатистичного учня? Як можна поставити в п'ятницю вісім уроків, з яких чотири останні — це фізика, хімія, біологія та математика? Зітхнувши, Лінка почала перетрушувати торбину, шукаючи, чим і на чому записати. Добре, що Наталія зглянулася на подругу й простягла їй аркуш паперу й ручку.

— Я захопила для тебе, бо знала, що ти забудеш.

Наталія завжди була підготовлена й організована. Її подруга й цілковита протилежність у всьому, навіть у зовнішності. Чорнява красуня, схожа на іспанку, із блискучими мигдалевидними нігтями. Лінці подобалася власна копиця кучерявого волосся, і те, що вона така худа й може об'їдатися солодощами, та поруч із Наталією почувалася, немов дитина.

— Коли ти повернулася? — запитала Наталія. — Я до тебе дзвонила.

— Учора ввечері. Що робитимемо, коли цей цирк закінчиться?

— Підемо до тебе, щоб ти переодягнулася, — захихотіла Наталія. — А потім до міста.

Лише тоді, коли математик закрити класний журнал і з усмішкою кінозірки попрощався з учнями, Лінка помітила незнайому дівчину, що сиділа ззаду.

— Хто це? — пошепки запитала вона.

— Новенька, — Наталія байдуже знизала плечима, наче дівчина була якоюсь комахою. — Касею звать.

Незнайомка не усміхалася. Повільно, методично заховала свої речі до рюкзака, поставила на місце стілець і вийшла, не дивлячись ні на кого. Якась неприємна.

— Не знаю, тиха така. Ну, і в халепу відразу вскочила, бо як прийшла, то вільне місце залишилося тільки біля Трембацького.

— Вона сіла із Трембалем?

— А що їй залишалося робити?

Трембаль, широкоплечий здоровило з кулаками, мов добрячі буханці, який щодня ходив «качатися» до поблизького тренажерного залу «Зевс», явно не належав до улюбленців дівчат.

Наталія марно перетрушувала купу одягу в Лінчиній шафі, проте не могла знайти в ній нічого, що не здавалося б їй замалим, завеликим, немодним, пожмаканим чи брудним.

— Слухай, наведи тут, нарешті, лад! — гукнула вона в бік кухні. Лінка з'явилася у дверях із двома чашками в руках.

— Дай спокій, я нещодавно наводила. Через два дні знову те саме.

Поставила чашки й витягла перші-ліпші джинси, з яких вона ще не повинна була вирости. Наталія роздивлялася фотографії, приклеєні скотчем до стіни.

— Нові?

— Та-а-ак... На канікулах робила, коли повернулася з табору.

Свентокшиський міст у ранковій імлі, нечіткі контури червоних трамваїв, кольорові парасольки.

— Гарно, — похвалила Наталія. — Але погода була нікудишня, правда?

— Весь серпень лив дощ.

— Ага. А в нас була страшенна спека.

У нас, тобто в Португалії, де Наталія вже втретє проводила канікули. Із тераси чарівної вілли із власним басейном, яку винаймали її батьки, відкривався краєвид на пляж.

— Як же я тобі заздрю! Щодня пляж та й пляж, і більше нічого. У мами була депресія, бо тато обіцявся приїхати, але постійно змінював плани. Її вже зранку боліла голова, і вона навіть чути не хотіла про якісь там екскурсії. Цілими днями лежала під парасолем і дивилася на море, а вечори проводила, втупившись у телевізор, хоча португальською ні в зуб ногою. А коли батько нарешті з'явився, за три дні до нашого від'їзду до Польщі, вони просто зникли й залишили мене саму в цьому великому будинку. Та ще й Лео не приїхав.

Лео був таємним коханням Наталії. Дівчина вже втретє їхала, сподіваючись, що хлопець, якого вона обдаровувала млосними поглядами з тераси, нарешті зверне на неї увагу.

— Сама розумієш, нудьга неймовірна. А-а-а, чекай-но, я тобі дещо привезла.

Простягнула їй диск.

— Що це?

— Фадо.

— Фадо?

— Така португальська музика. Спершу я її не сприймала, але потім мені сподобалося. Дуже класна, коли тобі сумно. Це Маріза, здається, найвідоміша зірка фадо.

— Дивна назва.

— Португальською фадо означає «доля» чи щось таке.

Наталія позіхнула й потягнулася. Знову глянула на фотографії.